

HR-DAPA-540 BILJEŽNICI POREČA 1852/1944 [1947] SUMARNI INVENTAR

Markus LEIDECK UDK 930.253:347.961.4(497.5 Poreč)“1852/1944“
Državni arhiv u Pazinu Stručni rad
Pazin, Vladimira Nazora 3

U Radu je predstavljeno djelovanje bilježnika Druge austrijske i Talijanske uprave na području Poreča koje vremenski obuhvaćaju period od 1852. do 1944. godine. Nakon opisnog dijela na razini fonda u kome je opisana povijest bilježničkog djelovanja u ovom razdoblju, pružen je opis i popis arhivskog gradiva šestorice njegovih stvaratelja. Radi se o sljedećim stvarateljima: Guidu Becichu, Giovanniju Paolu De Artusiju, Nicolòu Del Bellou, Giuseppeu Kolleru, Rodolfu Pillatu i Ferrucciu Sansi.

Ključne riječi: bilježništvo, Poreč, Druga austrijska uprava, Talijanska uprava.

Keywords: notaryship, Poreč, Second Austrian Government, Italian Government.

Parole chiave: notariato, Parenzo, Seconda amministrazione austriaca, Amministrazione italiana

I. OPIS ARHIVSKOG FONDA

PODRUČJE IDENTIFIKACIJE

Signatura	HR-DAPA-540
Naslov	Bilježnici Poreča
Vrijeme nastanka gradiva	1852/1947
Razina opisa	Zbirni fond
Količina i nosač jedinice opisa	52 kutije; 4,49 d/m

PODRUČJE KONTEKSTA

Naziv stvaratelja i vrijeme djelovanja:

1. Giovanni Paolo De Artusi; 1852-1872
2. Guido Becich; 1872-1876
3. Nicolò Del Bello; 1883-1886
4. Giuseppe Koller; 1886-1902

5. Rodolfo Pillat; 1921/1941

6. Ferruccio Sansa; 1943/1944

Povijest

Druga austrijska uprava (1813. – 1918.)

Habsburška monarhija 1813. godine, nakon sloma Napoleonove Francuske, posjeduje čitavu Istru koja ulazi u sastav Kraljevstva Ilirije te zadržava instituciju bilježnika naslijeđenu iz ranijih uprava, što je praksa koju je Austrija primijenila već i za svoje prve uprave nad područjem zapadne Istre nakon nestanka Mletačke Republike, do osnivanja registarskih ureda pri kotarskim sudovima.¹ Nakon što je 14. srpnja 1821. na područje Istre primijenjena austrijska *Odredba o sužavanju opsega bilježničkog poslovanja isključivo na poslove prosvjede mjenica i daljnjim imenovanjima bilježnika* koja je na tlu austrijskih krunskih zemalja uslijed zamaha josefinskih reformi primijenjena 1781. godine,² rad bilježnika sveden je na sastavljanje prosvjeda mjenica čime dolazi do neminovnog zamiranja bilježničke djelatnosti. Ukinutu djelatnost javnih bilježnika preuzimaju registarski uredi kotarskih sudova, pa tako i djelatnost bilježnika Poreča preuzima Registarski ured Kotarskog suda u Poreču.

Carskim patentom od 29. rujna 1850. pristupa se revitalizaciji bilježništva, proširujući bilježnicima opseg poslova *Pravilnikom o bilježništvu*,³ koji u Istri stupa na snagu dekretom Ministarstva pravosuđa od 8. rujna 1851., a za područje grada Trsta i Austrijsko primorje, na snagu 1. studenog iste godine.⁴ Ukazom Ministarstva pravosuđa od 22. rujna 1854. objavljenom 3. listopada iste godine za područje Istre određeno je trinaest bilježničkih mjesta. Dvojici je bilježnika, dakle, sjedište bilo u Rovinju, a po jedan je bilježnik djelovao unutar mjesne nadležnosti kotarskih sudova. Jedan je od tih sudova bio i u Poreču.⁵ Međutim, novi *Pravilnik o bilježništvu* je donesen 21. svibnja,⁶ a stupio je na snagu 1. kolovoza 1855.,

¹ Vladimiro PAPPFAVA, *Manuale illustrativo dell'ordinamento notarile Austriaco*, Libreria Accademica Wagneriana, Innsbruck, 1880., str. 74.

² »Beschränkung des Oesterreichischen Notariates auf das einzige Geschäft der Wechsel-Proteste. Künftige Ernennung der neuen Notare«, u: *Sr. k. k. Majestät Franz des Ersten politische Gesetze und Verordnungen für die Oesterreichischen, Böhmischen und Galizischen Erbländer*, 92/1821, sv. 49, K. k. Hof- und Staats-Druckerey, 1824., str. 163 – 164.

³ »Kaiserliches Patent, womit für die Kronländer Oesterreich unter und ob der Enns, Salzburg, Steiermark, Kärnthen, Krain, Görz, Gradiska und Istrien, die Stadt Triest mit ihrem Gebiete, Tirol und Vorarlberg, Böhmen, Mähren, Ober- und Nieder-Schlesien eine Notariats-Ordnung erlassen wird«, *Reichsgesetz- und Regierungsblatt* [dalje: *RGBI*], 366/1850., str. 1627.

⁴ »Justizministerial- Erlaß vom 8. September 1851, wodurch festgesetzt wird, daß die Wirksamkeit der Notariats-Ordnung in den Kronländern Görz, Gradiska, Istrien und Triest am 1. November zu beginnen hat«, *RGBI*, 210/1851., str. 587.

⁵ »Erlaß des Justizministeriums, wirksam für die Kronländer Oesterreich unter und ob der Enns, Salzburg, Steiermark, Kärnthen, Krain, Görz und Gradiska mit Istrien, Triest, Tirol und Vorarlberg, Böhmen, Mähren und Schlesien, wodurch die Zahl der Notare in jedem dieser Kronländer festgesetzt wird«, *RGBI*, 244/1855., str. 959.

⁶ »Kaiserliches Patent, wirksam für das Erzherzogthum Oesterreich unter und ob der Enns, die Herzogthümer Salzburg, Steiermark, Kärnthen, Krain, Ober- und Unter-Schlesien, das Königreich

čime je bio izvan snage stavljen *Pravilnik* iz 1850.⁷ Daljnje izmjene uslijedile su stupanjem na snagu *Zakona o uvođenju novog pravilnika* od 25. srpnja 1871. objavljenom u službenom listu 1. kolovoza iste godine.⁸

Time su utvrđene opće odredbe koje su regulirale djelatnost bilježnika, kao što su, primjerice, polog ili kaucija u iznosu od 1.000 do 8.000 forinti, ovisno o veličini grada ili mjesta u kojem je bilježnik imao sjedište,⁹ potom njegova mjesna nadležnost, djelatnost, broj svjedoka pri sastavljanju pojedinog akta, sankcije i postupanje s arhivskim gradivom bilježnika koji je prestao djelovati zbog premještaja, otpuštenja, umirovljenja ili smrti.

Talijanska uprava

U razdoblju od završetka Prvog svjetskog rata do 1929. ostao je u novostečenim talijanskim područjima na snazi austrijski zakon o bilježništvu iz 1871. godine bez većih izmjena. Dekretom od 10. siječnja 1926. o ustroju bilježničkih mjesta određeno je da se do 31. prosinca iste godine iz službe imaju otpustiti svi bilježnici koji zbog manjkavog znanja talijanskog jezika ili drugih razloga ne mogu nastaviti voditi bilježničku praksu.¹⁰ Navedeni je rok produžen dekretom od 10. veljače 1927.,¹¹ koji je izmijenjen u zakon 18. prosinca iste godine.¹² Tlo za reorganizaciju bilježništva pripremljeno je zakonom od 31. svibnja 1928.,¹³ da bi Kraljevskim dekretom od 6. svibnja 1929.,¹⁴ na pripojena područja, a time i

Böhmen, die Markgrafschaften Mähren und Istrien, die Stadt Triest mit ihrem Gebiete, die gefürsteten Grafschaften von Görz, Gradiska und Tirol mit dem Lande Vorarlberg, womit für diese Kronländer eine neue Notariatsordnung vorgeschrieben, und vom 1. August 1855 angefangen in Wirksamkeit gesetzt wird«, *RGBl*, 94/1855., str. 443.

⁷ *Pravilnik* iz 1855. u mnogočemu je istovjetan ranijem, te će na ovom mjestu biti navedene razlike među njima.

⁸ »Gesetz vom 25. Juli 1871, betreffend die Einführung einer neuen Notariatsordnung«, *RGBl*, 75/1871., str. 161.

⁹ Iz pologa se prilikom stečaja namiruju prije svega oni zahtjevi za čiju namjenu i postoji – za osiguranje svih zahtjeva za naknadom i isplatom koji mogu proizaći iz djelovanja bilježnika. Ukoliko bilježnik bude udaljen iz svoje službe, umre ili mu istekne dozvola, položena se jamčevina može nakon usuglašavanja s državnim odvjetništvom podignuti od vlasnika ili njegovih nasljednika.

¹⁰ »Regio decreto-legge 10 gennaio 1926, n. 14. Sistemazione delle sedi notarili nei territori annessi al Regno«, *Raccolta delle Leggi e decreti del Regno d'Italia* (dalje: *LeD*), 93/1926., str. 207

¹¹ »Regio decreto-legge 10 febbraio 1927, n. 133. Proroga del termine stabilito dall'art. 1 del R. decreto-legge 10 gennaio 1926, n. 14, per la sistemazione delle sedi notarili nei territori annessi al Regno«, *LeD*, 356/1927., str. 1489.

¹² »Legge 18 dicembre 1927, n. 2322. Conversione in legge del R. decreto-legge 10 febbraio 1927, n. 133, circa la proroga del termine stabilito dall'art. 1 del R. decreto-legge 10 gennaio 1926, n. 14, per la sistemazione delle sedi notarili nei territori annessi al Regno«, *LeD*, 2618/1927., str. 9659.

¹³ »Legge 31 maggio 1928, n. 1235, Autorizzazione del Re di provvedere alla revisione ed al coordinamento delle disposizioni relative al notariato ed agli archivi notarili ed alla estensione delle norme medesime alle nuove Provincie«, *LeD*, 1696/1928., str. 3850.

¹⁴ »Regio decreto 6. maggio 1929, n. 972, Attuazione, nei territori annessi al Regno, della legge 16. febbraio 1913, riguardante l'ordinamento del notariato e degli archivi notarili«, *LeD*, 1633/1929, str. 4446.

na Istru i područje Poreštine, bili primijenjeni talijanski zakoni i odredbe o bilježništvu, koji su u mnogočemu identični odredbama sadržanima u Zakonu o bilježništvu iz 1871.¹⁵

Prema zakonu o bilježništvu od 16. veljače 1913.¹⁶ bilježnik je javni službenik, imenovan doživotno kraljevskim dekretom, ovlašten za sastavljanje isprava među živima i oporuka dajući im snagu javne vjere, pohranjivanje istih te izdavanje ovjera, prijepisa i izvoda iz njih. Nadalje su ovlašteni za sastavljanje privatnih akata (primjerice izjava o prihvaćanju nasljedstva). Kraljevskim dekretom o ustroju bilježničkih mjesta od 9. 12. 1937.¹⁷ utvrđeno je da će u Poreču biti jedno sjedište bilježnika od ukupno deset bilježničkih mjesta Bilježničkog okruga Pula.

Sjedište

Poreč

Mjesna nadležnost

Nadležnost bilježnika identična je s mjesnom nadležnošću Kotarskog suda u Poreču, a obuhvaća područje područnih općina: Baderna, Dračevac, Frata, Funtana, Fuškulin, Gradina, Lim, Mugeba, Musalež, Nova Vas, Poreč, Sveti Lovreč Pazenatički, Tar, Vabriga, Vrsar, Vrvari i Žbandaj.

Pravni status

Fizička osoba s javnopravnim ovlastima.

Djelatnost/funkcije

U skladu sa zakonom bilježnici su bili dužni na zahtjev stranaka sastavljati isprave kojima se utemeljuju prava stranaka proizašla iz pravnog posla za koji se sklapaju te izdavati prijepise, ovjere i potvrde sastavljenih akata. Pohranjivali su vlastoručne oporuke stranaka, primali također isprave i druge akte koje bilježnik nije sastavio radi službene pohrane, a od 1871. i novac i vrijednosne papire. Ovjeravali su odluke dioničkih društava i stvarnih događaja od 1871. godine na dalje. U razdoblju talijanske uprave, a nakon 1929. bili su dužni po smrti oporučitelja sastaviti akt o otvaranju ili objavi oporuke, ovisno o tome je li se radilo o javnoj ili tajnoj oporuci, a koji je vodio u ispravama među živima.

U razdoblju Druge austrijske uprave po nalogu suda mogli su obnašati funkciju sudskog povjerenika, a unutar koje su bili zaduženi za: sastavljanje akata o smrtnim slučajevima i akata potrebnih u pogledu nasljeđivanja, vođenje postupaka pri ostavinskim raspravama, sudskim procjenama i dražbama pokretnina unutar i izvan pravnih sporova i nekretnina izvan pravnih sporova, revizije mirovine za siročad i raspodjele imovine. Ako prilikom

¹⁵ Kako je većina odredbi sadržanih u pravilnicima o bilježništvu talijanske i austrijske uprave u mnogočemu ista, na ovom mjestu bit će navedene samo različitosti.

¹⁶ »Legge 16 febbraio 1913, sull'ordinamento del notariato e degli archivi notarili«, *LeD*, 89/1913., str. 126.

¹⁷ »Regio decreto 9 dicembre 1937, Revisione generale della tabella che determina il numero e la residenza dei notari del Regno«, *LeD*, 2141/1937., str. 6014 i 6088.

nastupanja bilježnika u ulozi sudskog povjerenika nastane bilježnički spis, on se bilježi u protokolu poslovanja i izvještaju koji se predaje sudu, međutim, sam spis se u potpunosti tretirao kao bilježnički.

Nadležnosti/Izvori ovlasti

Odredbe i zakoni u razdoblju Druge austrijske uprave

»Beschränkung des Oesterreichischen Notariates auf das einzige Geschäft der Wechsel-Proteste. Künftige Ernennung der neuen Notare«, u: *Sr. k. k. Majestät Franz des Ersten politische Gesetze und Verordnungen für die Oesterreichischen, Böhmisches und Galizischen Erbländer*, 92/1821.

»Justizministerial- Erlaß vom 8. September 1851, wodurch festgesetzt wird, daß die Wirksamkeit der Notariats-Ordnung in den Kronländern Goörz, Gradiska, Istrien und Triest am 1. November zu beginnen hat«, *Reichsgesetz- und Regierungsblatt für das Kaiserthum Oesterreich*, 210/1851.

»Verordnung der Minister des Innern, der Justiz und der Finanzen vom 6. Dezember 1853, betreffend die politische und gerichtliche Organisierung der gefürsteten Graffschaft Görz und Gradiska, der Markgrafschaft Istrien und der Stadt Triest mit ihrem Gebiete«, *RGBl*, 261/1853.

»Gesetz vom 13. November 1863, betreffend die theilweise Aufhebung des §. 7 der Notariats-Ordnung vom 21. Mai 1855, Nr. 94 des Reichs-Gesetz-Blates«, *RGBl*, 93/1863.

»Erlaß des Justizministeriums, wirksam für die Kronländer Oesterreich unter und ob der Enns, Salzburg, Steiermark, Kärnthen, Krain, Görz und Gradiska mit Istrien, Triest, Tirol und Vorarlberg, Böhmen, Mähren und Schlesien, wodurch die Zahl der Notare in jedem dieser Kronländer festgesetzt wird«, *RGBl*, 244/1855.

»Kaiserliches Patent, wirksam für das Erzherzogthum Oesterreich unter und ob der Enns, die Herzogthümer Salzburg, Steiermark, Kärnthen, Krain, Ober- und Unter-Schlesien, das Königreich Böhmen, die Markgrafschaften Mähren und Istrien, die Stadt Triest mit ihrem Gebiete, die gefürsteten Grafschaften von Görz, Gradiska und Tirol mit dem Lande Vorarlberg, womit für diese Kronländer eine neue Notariatsordnung vorgeschrieben, und vom 1. August 1855 angefangen in Wirksamkeit gesetzt wird«, *RGBl*, 94/1855.

»Verordnung der Ministerien der Justiz und der Finanzen, wirksam für alle Kronländer, in welchen die Notariatsordnung vom 21. Mai 1855 wirksam ist, über die Anwendung der Gesetze vom 9. Februar und 2. August 1850 auf einige Notariatsakte«, *RGBl*, 223/1858.

»Verordnung des Justizministeriums, wirksam für alle Kronländer, in welchen die Notariatsordnung vom 21. Mai 1855, Nr. 94 des Reichs-Gesetz-Blattes, in Wirksamkeit steht, betreffend die Verwendung der Notare als Gerichtscommissäre und die Zahl der Notare«, *RGBl*, 120/1860.

»Gesetz vom 13. November 1863, betreffend die theilweise Aufhebung des §. 7 der Notariats-Ordnung vom 21. Mai 1855, Nr. 94 des Reichs-Gesetz-Blates«, *RGBl*, 93/1863.

»Gesetz vom 25. Juli 1871, betreffend die Einführung einer neuen Notariatsordnung«, *RGBl*, 75/1871.

Odredbe i zakoni u razdoblju Talijanske uprave

»Legge 16 febbraio 1913, sull'ordinamento del notariato e degli archivi notarili«, *LeD*, 89/1913.

»Regio decreto-legge 10 gennaio 1926, n. 14. Sistemazione delle sedi notarili nei territori annessi al Regno«, *LeD*, 93/1926.

»Regio decreto-legge 10 febbraio 1927, n. 133. Proroga del termine stabilito dall'art. 1 del R. decreto-legge 10 gennaio 1926, n. 14, per la sistemazione delle sedi notarili nei territori annessi al Regno«, *LeD*, 356/1927.

»Legge 18 dicembre 1927, n. 2322. Conversione in legge del R. decreto-legge 10 febbraio 1927, n. 133, circa la proroga del termine stabilito dall'art. 1 del R. decreto-legge 10 gennaio 1926, n. 14, per la sistemazione delle sedi notarili nei territori annessi al Regno«, *LeD*, 2618/1927.

»Legge 31 maggio 1928, n. 1235, Autorizzazione del Re di provvedere alla revisione ed al coordinamento delle disposizioni relative al notariato ed agli archivi notarili ed alla estensione delle norme medesime alle nuove Provincie«, *LeD*, 1696/1928.

»Regio decreto 6. maggio 1929. n. 972, Attuazione, nei territori annessi al Regno, della legge 16. febbraio 1913, riguardante l'ordinamento del notariato e degli archivi notarili«, *LeD*, 1633/1929.

»Regio decreto 9 dicembre 1937, Revisione gennerale della tabella che determina il numero e la residenza dei notari del Regno«, *LeD*, 2141/1937.

Opći kontekst

Pregled bilježništva do 1850.

Bilježništvo se na području Poreštine, u odnosu na ostala područja Republike Hrvatske u kojima je bilježništvo prisutno u srednjem vijeku, javlja vrlo rano. Iako gradivo tih bilježnika nije sačuvano, poznato je da već krajem 10. i početkom 11. stoljeća u Poreču djeluju javni bilježnici.¹⁸ Od prve zabilježene pojave bilježništva u Poreču, krajem 10. stoljeća do njegova ukidanja 1947. godine, rad bilježnika odvijao se prema zakonima, pravilnicima i odredbama o bilježništvu čitavog niza uprava. Na tlu Poreča bilježnici su najprije djelovali prema komunalnim i statutarnim odredbama Poreča u razdoblju dok je grad bio samostalnom komunom te u razdoblju dok se nalazio pod vlašću istarskih markgrofova. Ove statutarne odredbe djelomično se zadržavaju i u razdoblju mletačke uprave. Bilježnici Poreča potom podliježu odredbama i propisima o bilježništvu triju kasnijih uprava

¹⁸ Danilo KLEN, *Statuti urbari notari*, Katalog izložbe, Historijski arhiv Rijeka, Rijeka, 1968., str. 20: »Godine 991. je Hyno "diaconus et notarius Parentine civitatis", a 1014. godine ima istu funkciju Adam arcidakon. Čini se da je prvi pisar isprava, laik, bio neki Ivan u Poreču godine 1030.«

(Mletačke, Prve austrijske i Francuske), a koji su se odnosili na cjelokupno područje Istre.¹⁹ Iako bilježništvo u Austriji nikad nije formalno ukinuto, ono je marginalizirano i stavljeno gotovo izvan funkcije, *Zakonom o građanskom postupku* od 1. svibnja 1781. Bilježnicima je preostalo samo sastavljanje prosvjeda mjenica.²⁰ Dvorskim dekretom od 29. studenog 1784. određeno je da su bilježnici ovlašteni, s obzirom na akte koje su sastavili, zastupati svoje stranke pred sudom. Ove odredbe, međutim, u skladu s dekretom od 31. ožujka 1798. i ediktom o amnestiji od 20. ožujka 1799. kojima su potvrđena zatečena municipalna prava i političko ustrojstvo novih pokrajina,²¹ nisu u razdoblju Prve austrijske uprave primijenjene na istarsko područje koje je Austrija dobila Mirom u Campoformiju 1797. godine. Bilježničke su funkcije, kao i funkcija javnog arhivista potvrđene, a bilježnici su titulirani kao carski bilježnici – *Publico Notajo Imperiale* ili *Pubblico Notaro di Autorità Cesarea Reggia*. Prema sačuvanom gradivu fonda *HR-DAPA-8 Bilježnici Poreča* koji sadrži gradivo Mletačke, Prve austrijske, Francuske te ranog razdoblja Druge austrijske uprave posljednji porečki bilježnik Francesco Capello prestao je s djelatnošću 1820., odnosno godinu dana prije nego što je primjenom austrijske odredbe iz 1781. funkcija bilježnika postala izlišnom.²²

Druga austrijska uprava

Revitalizacijom bilježništva 1850. odnosno od 1. studenog 1851., kada je pravilnik o bilježništvu primijenjen na područje Istre, opseg poslova bilježništva uglavnom se vratio na razmjere prije Druge austrijske uprave. Opći uvjeti koje je u razdoblju Druge austrijske uprave bilježnički kandidat morao zadovoljiti bili su: mora biti punoljetan (24 godine) austrijski državljanin, uživati puno građansko pravo, dobro poznavati jezike uobičajene u kotaru u kojem kandidat želi biti namješten te uspješno položiti odvjetnički ili bilježnički ispit. Pravilnikom iz 1855. određeno je da kandidat mora biti i kršćanske vjeroispovijesti (ovaj uvjet ukinut je zakonom od 13. studenog 1863.)²³ te da slobodno raspolaže svojom imovinom. Dalje navodi da bez izričite privole Njegova Veličanstva bilježničku službu ne mogu obavljati osobe proglašene krivima u slučajevima kaznenog djela koje su oslobođene isključivo zbog nedostatka dokaza ili su zbog bilo kojeg drugog prijestupa u zatvoru provele šest mjeseci ili duže. Kandidat je za pristupanje bilježničkom ispitu bio dužan završiti dvogodišnje, nakon 1855. četverogodišnje, bilježničko pripravništvo, od toga barem polovicu u bilježničkom uredu aktivnog bilježnika, a ostatak i kod odvjetnika i pri sudu. Već je ranije navedeno da je novoimenovani bilježnik prije zauzimanja dodijeljenog bilježničkog mjesta

¹⁹ Više o bilježništvu u razdoblju prije revitalizacije bilježništva 1850. godine u: Markus LEIDECK, »HR-DAPA-8 Bilježnici Poreča 1433/1820[1821/1841]. Sumarni inventar«, *Vjesnik istarskog arhiva*, sv. 18, Državni arhiv u Pazinu, Pazin, 2011., str. 123 – 237.

²⁰ PAPPFAVA, nav. dj.

²¹ Goran CRNKOVIĆ, »Administrativno-teritorijalno ustrojstvo upravnih i sudbenih oblasti u Istri 1797-1825. godine i mijene na Poreštini«, *Zbornik Poreštine*, 2, Narodno sveučilište Poreč, Poreč, 1987., str. 188.

²² LEIDECK, nav. dj., str. 221 – 224.

²³ »Gesetz vom 13. November 1863, betreffend die theilweise Aufhebung des §. 7 der Notariats-Ordnung vom 21. Mai 1855, Nr. 94 des Reichs-Gesetz-Blates«, *RGBl*, 93/1863., str. 355.

morao ostaviti novčani polog. Isti je polog provjeravala nadležna bilježnička komora i državno odvjetništvo te, ako je od obiju instanci zadovoljavajuće ocijenjen, bilježnička komora imala je poslati izvješće višem zemaljskom sudu sa svrhom izdavanja dekreta o imenovanju. Nakon navedenog bilježnik je pri bilježničkoj komori polagao prisegu, o čemu se sastavljao zapisnik koji se pohranjivao u bilježničkom arhivu. Neposredno nakon polaganja prisege bilježnik je, prema njegovim uputama i o njegovu trošku, preuzimao izrađen pečat, koji je morao sadržavati carskog orla, njegove kvalifikacije, ime i prezime te naziv mjesta i krunske zemlje u kojoj će imati sjedište. Potom upisuje svoje ime i prezime, kvalifikacije za bilježnika te navodi njemu dodijeljeno mjesto prebivališta i bilježnički kotar u bilježnički registar, koji se vodio u bilježničkoj komori, te je priložio i otisak svojega službenog pečata. Kad bi djelovanje bilježnika u dodijeljenom mu kotaru prestalo, njegov se pečat morao isporučiti bilježničkom arhivu gdje se pohranjivao i njegova se valjanost poništavala. U slučaju gubitka pečata, bilježnik je o tome morao obavijestiti viši sud te se izdavala dozvola za novi koji se morao razlikovati od prethodnog. Ako bi se izgubljeni pečat pronašao, morao bi biti predan arhivu gdje se imao poništiti i pohraniti. Pravilnikom iz 1871. postupak je s novim pečatom proširen i na slučaj da bilježnik želi promijeniti svoj potpis. Novonamješteni bilježnik obavezan je vlastoručni potpis i otisak svog pečata predati i sudovima i državnom odvjetništvu svog bilježničkog kotara. Nakon položene prisege i upisa predsjednik je višeg zemaljskog suda bilježniku izdavao dekret o namještenju. Svako bilježničko mjesto dodjeljuje se određenom bilježničkom kotaru, koji obuhvaća barem jedan sudski kotar, u kojem imenovani ima uzeti prebivalište i unutar kojeg smije poslovati, a bez obzira na prebivališta stranaka. Akt izdan izvan tog kotara bio je ništavan. Imenovanje je pripadalo ministru pravosuđa, a nadležna je bilježnička komora za popunjavanje ispražnjenih bilježničkih mjesta raspisivala natječaj.

Prema pravilniku iz 1850. za sastavljanje bilježničke isprave potrebna je nazočnost dvojice svjedoka, a nakon 1855. prisutnost dvaju svjedoka ili drugog bilježnika. Bilježnik nije smio preuzimati posao u kojem su sudjelovale osobe s kojima je bio u rodu u silaznoj, uzlaznoj ili pobočnoj liniji do četvrtog koljena. Ako je zbog tog razloga bilježnik bio spriječen u poslovanju, a bio je jedinim bilježnikom u kotaru, tada je posao odrađivao ovlaštenu bilježnik iz drugog kotara.

U selima i gradovima, u kojima nije postojao zemaljski sud, bilježništvo je moglo biti objedinjeno s odvjetništvom. Bilježnicima je pod prijetnjom disciplinskih kazni bilo zabranjeno baviti se trgovinom, mešetarenjem, agencijskim i komisijskim poslovima. Predsjednik Zemaljskog suda u sporazumu je s državnim odvjetnikom od slučaja do slučaja odlučivao o tome smije li bilježnik biti ovlašten za vođenje plaćenih općinskih ili drugih javnih poslova. S funkcijom bilježnika načelno je, dakle, bila nespojiva plaćena državna služba ili odvjetništvo.

Povredama službene dužnosti bilježnika smatrale su se povrede onih obveza koje su im bile dodijeljene njihovom službom i njihovom prisegom, a sankcionirale su se prekršajnim ili disciplinskim kaznama što, međutim, nije utjecalo na sudske odluke u pogledu valjanosti

bilježničkih isprava. Prekršajne i disciplinske kazne sezale su od običnog upozorenja do uklanjanja prekršitelja iz službe.

Bilježnik je bio dužan na zahtjev stranaka sastaviti akt koji je po sastavljanju imao svojstva javne isprave. Prihvaćeni je predmet bio dužan voditi do kraja, a prilikom preuzimanja predmeta obavijestiti stranke o smislu i posljedicama akta, provjeriti njihovu poslovnu sposobnost ili punomoć, provjeriti stvarnu namjeru ulaska u pravni posao, potom utvrditi imaju li svjedoci potrebne kvalifikacije te sve navedeno uredno unijeti u akt. Bio je pod prijetnjom suspenzije ili uklanjanja s dužnosti odgovoran za istinitost svega navedenog u aktu.

Nakon sastavljanja akta bilježnik ga je bio dužan pročitati i objasniti strankama. Dobivši suglasnost o sadržaju akta i privolu stranaka, bilježnik je akt davao strankama i svjedocima na potpis nakon čega ga je ovjeravao svojim pečatom. Bilježnički su akti morali biti sastavljeni čitko i bez praznina, glavni iznosi i brojevi morali su biti ispisani i riječima. U tekstu isprave riječi nisu smjele biti napisane jedna preko druge, niti napisane između redaka, ili na drugi način dodane ili brisane. Dodaci ili izmjene u ispravi imale su se uz opasku unijeti na rubu lista tako da su ih potpisivale stranke, svjedoci i bilježnik. Nepoštivanje navedenog rezultiralo je ništavnošću dodataka ili izmjena. Nakon što je akt zaključen i potpisan nije se više smio mijenjati.

U slučajevima kada bi bilježnik zaprimio oporuku koju nije sam napisao, ili joj nije prilikom sastavljanja nazočio, bio je o tome dužan sastaviti propisani akt. Ukoliko je oporučitelj zahtijevao ovjeru oporuke pečatom, bilježnik je bio dužan to učiniti u nazočnosti oporučitelja i svjedoka, a na omotu se imalo navesti svojstvo akta, ime i prezime te mjesto prebivališta oporučitelja. Oporučitelj koji je bilježniku predao vlastoručnu oporuku mogao je zahtijevati njezin povrat, o čemu se također morao sastaviti novi akt. Za oporučitelje koji su bili slijepi, gluhi, nijemi ili gluho-nijemi osobe bio je predviđen poseban postupak. Bilježnicima od god. 1855. nije bilo dopušteno sastavljanje oporuka austrijskim podanicima koji nisu navršili 18 godina života.

U slučajevima izdavanja uvjerenja, bilježnik je potpisom i pečatom na zahtjev stranaka ovjeravao istinitost ili istovjetnost njemu predočenog prijepisa. Ovjere prijepisa smio je izdavati isključivo bilježnik koji je bio proglašen sposobnim za tumačenje na ili s dotičnog jezika.

Svaki bilježnik vodio je kronološki upisnik/repertorij u koji je susljedno bilježio preuzeti slučaj te je morao biti ispisan čitko, bez brisanja i vođen tako da se između dva redna broja nije mogao umetnuti novi redak. Bilježnik je potpisivao svaku stranicu čim je u potpunosti bila ispisana te je na prvoj i posljednjoj stranici otisnuo svoj pečat. Novi je repertorij zaprimao od arhiva tek kada je stari u potpunosti ispisan i pravilno zaključen. Osim upisnika, bilježnik je bio dužan voditi i sljedeće knjige: abecedno imensko kazalo stranaka navedenih u upisniku, zasebno abecedno imensko kazalo oporučitelja, morao je u svom uredu imati popis svih osoba koje su poslovno nesposobne ili iz bilo kojeg razloga pod skrbištvom treće osobe. Ova odredba razrađena je i dopunjena pravilnikom iz 1855., na temelju kojeg bilježnik mora voditi upisnik poslovno nesposobnih osoba sastavljen na

osnovu napisa u službenim novinama krunske zemlje. Nakon 1871. dužan je bio voditi i zapisnik o novcu i vrijednosnim papirima preuzetima na pohranu.

Bilježnik je od stranaka naplaćivao tarifama predviđene naknade za svoju djelatnost. Zabranjeno mu je bilo uzimati višu naknadu od tarifom propisane, ali se smio za pojedini posao koji nije iziskivao puno truda i vremena, ili iz osobitog obzira prema stranci, zadovoljiti manjim iznosom ili ga se u potpunosti odreći. No, pod prijetnjom novčane kazne nije smio sklopiti ugovor kojim bi se smanjila naknada.

Pravilnikom iz 1850. godine bilježništvo je uz mjestimična proširivanja odredbi i dopunske odredbe gotovo u potpunosti uređeno po uzoru na francuski *Loi contenat organisation du notariat*. Zbog manjka bilježnika koji su od 1781., odnosno na području Istre od 1821. godine, ionako smjeli sastavljati samo prosvjede mjenica te je tako zbog očitog nedostatka mjesta na kojima bi bilježnički aspiranti mogli završiti pravilnikom predviđeno naukovanje, moralo se pristupanje bilježničkom ispitu dopustiti osobama bez vježbeničkog staža. U prvom razdoblju za stjecanje bilježničkog zvanja odvjetnici su, u mjestima gdje je bilježništvo bilo spojivo s odvjetništvom, bili osposobljeni kao zamjenski bilježnici. Za bilježničku su se službu nadalje mogli prijaviti postojeći javni agenti, djelatnici u pravosuđu koji su imali iskustvo samostalnog rada od tri do pet godina, kao i viši sudski dužnosnici iz ukinutih političkih kotara. Ovlasti postojećih bilježnika za mjenice pravilnikom nisu bile ukinute. No, problemi su se s postavljanjem novih bilježnika nastavili te je Pravilnikom iz 1855. ovaj prijelazni rok produžen, a ministar pravosuđa je na rok od pet godina bio ovlašten imenovati bilježnicima kandidate koji su zbog položenih odvjetničkih ili sudačkih ispita posjedovali kvalifikacije za imenovanje bilježnikom, a nisu odradili bilježničko pripravnništvo. Ministar pravosuđa još je i Zakonom iz 1871. bio ovlašten da uslijed manjka bilježničkih aspiranata suspendira odredbu o četverogodišnjem naukovanju.

Bitna razlika Zakona u odnosu na ranije austrijske pravilnike jest u tome što njihove bilježnički akti napokon dobivaju svojstvo ovršnosti. Ovršnost, međutim, nastupa isključivo uz pristanak stranke nad kojom se eventualno ima izvršiti. Snaženje bilježničkih ovlasti vidljivo je i u slučaju oporuka. Oporuke sastavljene pri bilježniku imaju istu snagu kao oporuke sastavljene na sudu. Iako su postojale određene inicijative za preustroj i osuvremenjivanje bilježništva, do znatnijih promjena ili reformi do sloma Austro-Ugarske Monarhije u Prvom svjetskom ratu nije došlo.

Talijanska uprava

Nakon sloma Austro-Ugarske, a nakon primirja u Villa Giusti, talijanska vojska zauzima područje Istre. Nakon prijelaznog razdoblja vojne uprave, a od 4. srpnja 1919. pod upravom »Centralnog ureda za nove provincije«, na nove provincije primijenjen je kraljevskim dekretom od 26. listopada 1920. Ustav Kraljevine Italije. U godinama nakon potpisivanja Rapalskog ugovora (12. studenog 1920.) kojim se Kraljevina SHS konačno odriče Istre i drugih teritorija, Kraljevina Italija počinje adaptirati zatečeni upravni i sudbeni sustav prema svom primjeru. Sustav bilježništva ostao je u prvom desetljeću Talijanske uprave načelno nepromijenjen do 1929. godine. Nakon ove godine, u skladu

sa zakonom o bilježništvu od 16. veljače 1913., bilježnik je javni službenik, imenovan doživotno kraljevskim dekretom, ovlašten za sastavljanje isprava među živima, oporuka i privatnih akata i prijepisa. Opći uvjeti koje je bilježnički aspirant morao zadovoljiti bili su: državljanstvo Kraljevstva i napunjena dob od 21 godine, moralna podobnost, diploma iz pravnih znanosti izdana od jednog od sveučilišta Kraljevstva, potvrda o nekažnjavanju, dvogodišnje pripravništvo kod bilježnika unutar svog kotara koji je za to bio ovlašten. Odvjetnici i pravobranitelji koji su djelovali već dvije godine, bili su dužni odraditi samo godinu dana naukovanja. Za primanje u službu bilježnik je dužan položiti polog, prisegu, registrirati pri bilježničkoj komori dekret o svom imenovanju, položeni polog i prisegu, preuzeti svoj odabrani pečat, ostaviti otisak pečata i potpisa i preuzeti od arhiva predviđene upisnike. Načelno je utvrđeno da je jedan bilježnik trebao biti postavljen na svakih 8000 stanovnika. S bilježničkom službom nespojivi su, u mjestima s brojem stanovnika iznad 5000, namještenici u pravosuđu ili privredi. Bilježničku službu smiju obavljati i osobe zaposlene u znanstvenim, kulturnim ili humanitarnim institucijama.

U odnosu na prethodnu upravu nakon 1929. godine susljedno dolazi i do izmjena pri organizaciji nadređenih tijela. Bilježnička komora i arhiv koji su već i prije promjene vlasti u kolovozu 1918. godine premješteni zajedno s Okružnim sudom iz Rovinja u Pulu nastavljaju tako djelovati do prijelaza s austrijskog na talijanski bilježnički sustav, kada je kraljevskim dekretom od 6. svibnja 1929. osnovan za područje Istre Okružni bilježnički arhiv u Puli.

Stupanjem na snagu, talijanski bilježnički sustav u osnovi nije bitno mijenjao položaj bilježnika. Poput austrijskog, i ovaj je sustav bio ponešto modificirana i razrađenija verzija francuskog *Loi contenat organisation du notariat*. Talijanski je Zakon o bilježništvu u odnosu na austrijski ponešto moderniziran, bilježnici, primjerice, sadržaj sastavljenog akta ili izvoda mogu uz nazočnost drugog bilježnika ili telegrafskih djelatnika prenijeti telegrafski ili telefonski, a što je i logično ako se u obzir uzme vremenski razmak od 42 godine između nastanka dvaju zakona.

Veze

Ime povezanog identiteta	Kotarski sud u Poreču
Usporedni naziv	<i>Bezirksgericht in Parenzo</i> <i>Giudizio distrettuale di Parenzo</i>
Kategorija veze	Vremenska
Opis veze	Prednik
Vrijeme veze	1821-1852
Opći kontekst	

Kraljevskom odredbom od 14. srpnja 1821.²⁴ na područje se Istre počinje primjenjivati austrijski zakon o bilježništvu iz 1781. koji opseg poslova bilježništva svodi na sastavljanje

²⁴ *Sr. k. k. Majestät Franz des Ersten politische Gesetze und Verordnungen für die Oesterreichischen, Böhmischen und Galizischen Erbländer*, sv. 49, K. k. Hof- und Staats-Druckerey, 1824., str. 163 – 164.

protesta mjenica što dovodi do neminovnog zamiranja bilježničke djelatnosti, a dotadašnje poslove javnih bilježnika na tlu Poreštine preuzima registratura ovog tijela. Revitalizacijom bilježništva 1850. (*RGBL*, 366/1850) odnosno od 1. studenog 1851. (*RGBL*, 210/1851) na području Istre, opseg poslova bilježništva uglavnom se vraća na razmjere prije Druge austrijske uprave.

Ime povezanog identiteta	Bilježnička komora u Puli
Usporedni naziv	<i>Camera Notarile Provisoria di Rovigno</i> (1854-1918) <i>Camera Notarile Rovigno</i> (1918-1929) <i>Camera Notarile di Pola</i>
Kategorija veze	Hijerarhijska
Opis veze	Nadređeno tijelo
Vrijeme veze	1854-1929
Opći kontekst	

U prve dvije godine od revitalizacije bilježništva bilježnici Poreča pripadaju pod nadležnost bilježničkog arhiva i sudbenog stola u Trstu, a nakon osnivanja Okružnog suda u Rovinju od 1854. nalaze se u nadležnosti Provizorne bilježničke komore (*Camera Notarile Provisoria*) i arhiva (kasnije Bilježnička komora) koja vodi bilježništvo na cjelokupnom području mjesne nadležnosti suda u Rovinju. Ravnatelj i tajnik bilježničkog arhiva obnašaju iste dužnosti i pri komori. Osim predsjednika, komora se sastoji od najmanje četiriju, a najviše osam članova, koje biraju svi bilježnici iz djelokruga bilježničke komore. Ovo tijelo vodi evidencije i upisnike o poslovanju bilježnika, dopunjava nedostatke u pomoćnim knjigama bilježnika, sastavlja protokole o preuzimanju ili predaji spisa bilježnika koji je prestao djelovati. Nadalje nadzire rad bilježnika na način da je predsjednik komore imao ovlasti narediti istragu protiv bilježnika koji manjkavo odrađuje preuzete obveze, podnosi prijavu o tome predsjedniku Višeg zemaljskog suda, izriče prekršajne (izricanje upozorenja ili ukora te manjih novčanih kazni do 100 forinti) i disciplinske kazne (novčane do 500 forinti, suspenzija ili otpuštanje iz službe uslijed većih, opetovanih ili namjernih nepravilnosti u poslovanju bilježnika), vodi računa o podmirenju novčane štete koje su stranke pretrpjele zbog manjkavog rada bilježnika, a koje se isplaćuju iz njegova pologa.²⁵ Arhiv nabavlja i izdaje bilježnicima upisnike koje posljednji isključivo i smiju koristiti, nadzire djelatnost bilježnika provjeravajući i korelirajući bilježničke upisnike, preuzima gradivo bilježnika koji su iz bilo kojeg razloga prestali djelovati te izdaje informacije o aktima koje čuvaju, njihove ovjere, prijepise, izvode i svjedodžbe. Izvode ravnateljstvo arhiva mora kolacionirati s izvornikom i potpisati te na njih utisnuti pečat arhiva. Komora

²⁵ Da bi odluka komore bila valjana, nužna je prisutnost predsjednika i polovice članova. Svaka se odluka donosi većinom glasova, a u slučaju jednakog broja glasova, odlukom predsjednika komore. Protiv odluka bilježničke komore bilježnik je mogao u roku od osam dana podnijeti prigovor Višem zemaljskom sudu, a koji se predaje pri komori koja ga bez zadržavanja mora njemu proslijediti.

i arhiv su 1918. premješteni u Pulu gdje nastavljaju djelovati do prijelaza s austrijskog na talijanski bilježnički sustav 1929. godine.

Ime povezanog identiteta	Bilježnički arhiv u Puli
Usporedni naziv	<i>Archivio notarile distrettuale Pola</i>
Kategorija veze	Hijerarhijska
Opis veze	Nadređeno tijelo
Vrijeme veze	1929-1947

Opći kontekst

Kraljevskim dekretom od 6. svibnja 1929. osnovan je na području Istre Okružni bilježnički arhiv u Puli (*Archivio notarile distrettuale Pola*) kao samostalna pravna osoba. Djelatnost ovog tijela sastoji se od nadzora nad gradivom bilježnika, preuzimanje gradiva, izdavanje ovjerenih prijepisa i objavu u arhivu pohranjenih oporuka bilježnika koji su prestali djelovati te obrade i zaštite pohranjenog gradiva.

Ime povezanog identiteta	Okružni sud u Puli
Usporedni naziv	<i>Reggio Tribunale Civile e Penale di Pola</i>
Vrsta veze	Hijerarhijska
Opis veze	Nadređeno tijelo
Vrijeme veze	1854-1947

Opći kontekst

Viši sud u Rovinju osnovan 1854. premješten je u kolovozu 1918. u Pulu, dužan je u vremenu djelovanja, u sklopu disciplinskih mjera prema bilježnicima – ukidanju ovlasti bilježnika, o tome obavijestiti ministra pravosuđa. Dužan mu je nadalje svako ukidanje ovlasti nakon nastale pravomoćnosti izreka prijaviti, ako već nije o tome obaviješten, javno proglasiti i obavijestiti o tome bilježničku komoru, kao i sva sudska tijela koja se nalaze unutar okruga prvostupanjskog suda. Ako protiv bilježnika postoji vjerodostojna prijava, ili se na neki drugi način pojavi utemeljena sumnja, da manjkavo obavlja dodijeljenu mu dužnost, predsjednik Višeg zemaljskog suda ovlašten je smjesta ili nakon konzultiranja komore odrediti istražnu komisiju. Glavni tužitelj, ili od njega za to postavljen namještenik tužiteljstva, ovlašten je obaviti uvid u protokole i upisnike bilježničke komore kako bi dobio saznanja o djelovanju bilježnika ili bilježničke komore.

Povijest arhivskog fonda

Gradivo bilježnika po službenoj dužnosti po prestanku djelovanja stvaratelja preuzimaju bilježnički arhivi, od 1857. (za područje Poreča Giovannija Paola de Artusija, Guida Becicha i Nicolò del Belloa) do 1918. godine gradivo preuzima Provizorna bilježnička komora i arhiv te njen sljednik Bilježnička komora pri Okružnom sudu u Rovinju. Isto je gradivo po premještanju Okružnog suda, a s njime i Komore 1918. preseljeno u Pulu.

Godine 1929. osnovani Okružni bilježnički arhiv u Puli preuzima gradivo ovih stvaratelja 31. srpnja iste godine od posljednjeg predsjednika ukinute bilježničke komore i suca Okružnog suda Francesca Ferlana. O ovome svjedoče sačuvani primopredajni zapisnik Bilježničke komore i Arhiva br. 16, sačuvanih u fondu Bilježničkog arhiva u Puli.²⁶ Okružni bilježnički arhiv u Puli u četiri navrata, 23. i 30. studenog 1939. (primopredajni zapisnici 47 i 48) te 10. svibnja i 25. lipnja 1941. godine (primopredajni zapisnici 50 i 51) preuzima gradivo stvaratelja Rodolfa Pillata.²⁷ Navedeno gradivo, pohranjeno pri Okružnom bilježničkom arhivu u Puli, do preuzimanja u Državni arhiv u Pazinu slijedi povijest identičnu onoj fonda Bilježničkog arhiva,²⁸ koji je premješten u Veneciju gdje ostaje do druge polovice svibnja 1955. godine kada je fond Notarskog arhiva u opsegu od više od 1000 svezaka predan Historijskom (danas Državnom) arhivu u Rijeci.²⁹ Gradivo je obrađivanog fonda unutar fonda Istarski notari predan DAPA 1991. godine. U Rijeci je, međutim, iz nepoznatog razloga zadržan dio arhivskog gradiva koji se nalazio unutar Bilježničkog arhiva u Puli, a provenijencijom pripada obrađivanom fondu. Radi se o aktima bilježnika Carla Mecchije koji je na području Poreča djelovao od 1903. do 1921. godine koji su privremeno uvršteni u Zbirni fond HR-DARI-40 (JU-32) Javni bilježnici Cresa i Lošinja.³⁰ U istom fondu se, sudeći prema primopredajnim zapisnicima Bilježničkog arhiva u odnosu na količinu gradiva u obrađivanom fondu, nalaze i preslike spisa Giuseppea Kollera, koje je Bilježnički arhiv u Puli preuzeo od Kotarskog suda u Poreču.³¹ Jedan svezanj gradiva Rodolfa Pillata pohranjen je u neidentificiranom trenutku na sudu u Poreču, koji ga 1964. po službenoj dužnosti predaje Historijskom arhivu u Pazinu.

Način preuzimanja ili predaje

Gradivo Fonda preuzeto je po službenoj dužnosti u dva navrata. Dana 3. kolovoza 1964. po službenoj dužnosti od Općinskog suda u Poreču, akvizicija broj 26. Iz Historijskog arhiva Rijeka preuzeto je gradivo u sklopu zbirke Istarski notari 1. srpnja 1991., akvizicija broj 206.

²⁶ Fond HR-DAPA-903 Bilježnički arhiv u Puli (Archivio Notarile Distrettuale Pola), 1645/1954, komad 903/1.4.1.2.1 Preuzimanje gradiva austrijskog bilježničkog arhiva (predavatelj: Francesco Ferlan, sudac Okružnog suda, posljednji predsjednik ukinute Komore), 31. srpnja 1929.

²⁷ ISTI fond, 903/1.4.1.2.31, PILLAT, Rodolfo (Poreč) 23. 11. 1939.; 903/1.4.1.2.32, PILLAT, Rodolfo (Poreč) 30. 11. 1939.; 903/1.4.1.2.34, PILLAT, Rodolfo (Poreč, Labin) 10. 5. 1941. i 903/1.4.1.2.35, PILLAT, Rodolfo (Poreč) 25. 6. 1941.

²⁸ Vidi: Iva GRDINIĆ, »Sumarno-analitički inventar Bilježnički arhiv u Puli (1645/1954)«, *Vjesnik istarskog arhiva*, sv. 14 – 16 (2007. – 2009.), str. 17 – 104.

²⁹ Dosje fonda HR-DAPA-540 Bilježnici Poreča; preslika dopisa o restitucijskim zahtjevima prema Italiji upravitelja HAR dr. Đorđa Milovića direktoru Državnog arhiva u Zagrebu, Rijeka, 16. 2. 1961., str. 1: *Dana 20 i 21 svibnja 1955. primljeno je iz Italije 89 sanduka arhivskog materijala koji je obuhvaćao spise Notarskog arhiva u Puli od 1686-1947 s preko 1000 svezaka.*

³⁰ Oznaka HR-DARI-40 (JU-32) ranije je bila oznaka za zbirni fond Istarski notari u kojem je nakon predaje najvećeg dijela gradiva ovog fonda Državnom arhivu u Pazinu 1991. ostalo gradivo javnih bilježnika Cresa i Lošinja, zbog čega je i naziv fonda promijenjen u skladu sa sadržajem i mjesnom nadležnošću.

³¹ Javni bilježnici Cresa i Lošinja, informacijski sustav Arhinet. http://arhinet.arhiv.hr/_Generated/Pages/ArhivskeJedinice.PublicDetails.aspx?ItemId=106155, (4. lipnja 2012.).

PODRUČJE SADRŽAJA I USTROJA

Sadržaj

Knjige

Bilježnici *Druge austrijske* i *Talijanske uprave* u skladu su s važećim odredbama koristili bilježničke ili glavne upisnike u koje su pod neprekidnim tekućim brojem istovjetnim s brojem akta na koji se odnose, unosili podatke o sastavljenim aktima. Bilježnički ili glavni upisnici (*Repertorio notarile* ili *generale*) sadržavali su šest rubrika, i to: tekući broj akta koji se za cijelo vrijeme djelovanja jednog bilježnika istog mjesta ili kotara neprekidno nastavlja, datum sastavljanja akta, ime, prezime, bračno stanje i mjesto prebivališta ugovornih strana, svojstvo posla, predmet ugovora ili posla s navodom iznosa vrijednosti, ako je određen u aktu, i rubriku za opaske, osobito za potpise legalizacije i potvrde o životu. Nakon primjene talijanskog zakona o bilježništvu iz 1913. na područje Istre 1929. godine bilježnici su vodili zasebne upisnike isprava među živima i protokole oporuka, koji sadrže osam rubrika: tekući broj, mjesto sastavljanja, predmet sastavljanja akta, imena, prezimena i prebivalište stranaka, vrijednost predmeta, potvrdu o registraciji, naknadu za bilježnika i biljege za bilježnički arhiv te eventualne opaske. Uz repertorije bilježnici su vodili i zasebna imenska kazala stranaka upisanih u upisnike i imenska kazala oporučitelja. Također su uz navedena pomagala vodili i upisnike prosvjeda mjenica i registre vrijednosti preuzetih na pohranu.

Akti

U Fondu se u skladu s djelovanjem bilježnika *Druge austrijske* i *Talijanske uprave* nalaze sljedeće isprave:

- kupoprodajni ugovori (*contratto di compravendita*),
- darovanja za vrijeme života i nakon smrti darovatelja (*donazione inter vivos, donazione in casus mortis*),
- bračni ugovori (*patti nuziali, contratti di nozze*),
- ugovori o mirazu (*patti dottali*),
- ugovori o zamjeni dobara (*contratti di permutatio*),
- potvrde o dugovanju,
- priznanice o podmirenju potraživanja (*quietanza, quietazione*),
- ugovori o zaduživanju (*debitoriali*),
- ugovori o punomoći (*procurae*),
- ugovori o skrbništvu (*contratti di tutelle*),
- hipotekarni ugovori (*ipoteca, mutuo di ipoteca*),
- ugovori o ustupanju potraživanja – cesiji (*cessio*),
- prijepisi isprava,

- ugovori o odricanju od potraživanja (*atti di renunzia*),
- ugovori o iznajmljivanju (*affitanze*),
- sastavljanje i objavljivanje oporuka (*testamenti, codicili, pubblicazione*),
- ovlašteni su za sastavljanje i izdavanje ovjera, potvrda i svjedodžbi o:
 - a) ispravnosti potpisa (*legalizzazione di firme*),
 - b) datumu i vremenu predodjenja isprave (*certificati sul tempo della presentazione di documenti*),
 - c) ispravnosti prijepisa i izvoda iz sastavljenih akata (*vidimazione di copie*),
 - d) ispravnosti prijevoda (*autenticazione di traduzioni*),
 - e) potvrde o životu (*certificati di vita*),
 - f) prosvjedima mjenica (*protesti per cambiali*),
 - g) objavi odluka (*notificazione delle dichiarazioni*).

Prilikom sastavljanja akta korištene su ustaljene formulacije koje se odnose na pojedinu vrstu isprave koju sastavljaju. Akti sadržavaju: vremenske i mjesne odrednice sastavljanja isprave, ime i prezime bilježnika, podatke o strankama, potvrde da bilježnik poznaje stranke i/ili svjedoke, tijek postupka, stvarni sadržaj posla s osvrtom na punomoći i druge dodatke. Na kraju sadržavaju potvrdu da je akt pročitao strankama u nazočnosti svjedoka te da su mu dale svoju suglasnost. Akti nose tekući broj akta, ime vladara, precizno mjesto (primjerice bilježnički ured ili bolesnička soba) sastavljanja, kod učestalih prezimena navedeno je i ime oca stranke s navodom je li on još živ ili je preminuo, naveden je broj istovrsnih preslika akta i kojim je osobama namijenjen te izračun bilježničke naknade.

Dopune

Dopune Fonda moguće su nakon sređivanja gradiva dijelom obrađenih fondova Kotarskog suda u Poreču i Kotarskog suda u Rovinju u Državnom arhivu u Pazinu. Dopune su moguće u slučaju preuzimanja ostatka gradiva stvaratelja iz Državnog arhiva u Rijeci.

Plan sređivanja

Gradivo zbirnog fonda Bilježnici Poreča sređeno je prema načelu provenijencije – prema stvarateljima, na način da gradivo svakog bilježnika kao zasebna cjelina tvori seriju. Serije su poredane kronološki prema vremenu nastanka sačuvanog gradiva pojedinog bilježnika.

Sređivanju gradiva bilježnika pristupilo se na način da je gradivo najprije razvrstano prema stvarateljima i popisano. Prilikom sređivanja izmiješani bilježnički akti složeni su prema rednom broju koji je, u skladu s odredbama o bilježništvu u vrijeme nastanka gradiva, bilježnik morao voditi neprekinuto za cijelo razdoblje djelovanja u dodijeljenom mu kotaru, a unutar zelenosivih zaštitnih omota – arhivskih mapa u koje je složeno nakon pohrane u Okružni bilježnički arhiv u Puli.

Nakon što je gradivo popisano i na mjestima gdje je to bilo potrebno spojeno s preostalim gradivom odgovarajućeg stvaratelja, oblikovane su serije, čime je Fond podijeljen na ukupno 6 serija. Kako je na području Poreštine istovremeno djelovao tek jedan bilježnik u obrađivanom razdoblju, serije su poredane kronološki od vremena djelovanja najstarijeg stvaratelja/bilježnika. Unutar serije gradivo je sređeno u skladu s propisima o uredskom poslovanju bilježnika kasnijeg razdoblja.

Nakon revitalizacije bilježništva 1850. godine, pravilnikom o bilježništvu (*Die Notariatsordnung*) (366/1850.), određeno je da je bilježnik obavezan voditi neprekinut tekući broj za sve vrsta akata koje sastavlja za djelovanja u dodijeljenom mu bilježničkom kotaru, kao i uredske knjige (bilježnički upisnici, abecedna kazala stranaka, abecedna kazala oporučitelja, upisnik mjeničnih protesta i registar pohranjenih vrijednosti). Sukladno navedenom, gradivo stvaratelja iz razdoblja Druge austrijske uprave sređeno je u načelu unutar dviju podserija: Uredske knjige i Bilježnički akti. Ovim podserijama, ovisno o sačuvanosti gradiva dodaju se i podserije Prosvjedi mjenica, koje bilježnici vode prema odredbama iz razdoblja prije revitalizacije bilježništva i Pohranjene vrijednosti koje vode prema Zakonu iz 1871. godine. Kako Talijanska uprava do 1929. godine ostavlja na snazi austrijske propise o spisovodstvu, tako je dio gradiva stvaratelja Rodolfa Pillata (540/5.) sređen prema odredbama prethodne uprave. Nakon što je iste godine na područje Istre primijenjen talijanski zakon o bilježništvu iz 1913., prema kojem se zasebno vode akti među živima, a zasebno iskazi posljednje volje, od gradiva nastalog u ovom razdoblju oblikovane su podserije: Akti među živima, koja sadrži niže jedinice oblikovane od uredskih knjiga te isprava i privatnih akata i Iskazi posljednje volje unutar kojih su sadržane uredske knjige za oporuke te objavljene oporuke.

Kod bilježnika Rodolfa Pillata koji u prijelaznom razdoblju nastavlja poslovanje prema novom pravilniku, tekući se broj akta među živima nastavlja na tekući broj bilježničkih akata, a dodaje mu se od 3. srpnja 1929. i novi tekući broj akta. Kako je riječ o različitoj vrsti spisovodstva, a uz stari sadržava i novi tekući broj, gradivo je prikazano u podserijama za razdoblje do i nakon 1929. godine

Fond je sadržavao gradivo koje mjesnom nadležnošću ili provenijencijom ne pripada ovom fondu. Tako je iz Fonda izdvojen dio gradiva bilježnika Nicolò del Belloa (540/3.), koje je nastalo u razdoblju kad je on kao bilježnik djelovao u Buzetu od 10. studenog 1881. do 2. veljače 1883. Gradivo je izdvojeno u fond HR-DAPA-73 Bilježnici Buzeta. Iz istog je razloga iz gradiva Rodolfa Pillata izdvojeno gradivo nastalo u razdoblju bilježnikova djelovanja u Labinu u vremenskom rasponu od 24. siječnja 1904. do 6. svibnja 1921. godine, a koje je izdvojeno u fond HR-DAPA-538 Bilježnici Labina. Iz gradiva Guida Becicha (540/2.) izdvojeni su izvodi iz predmeta rovinjskog bilježnika Alvisea Rismonda, koje je izdao Okružni bilježnički arhiv u Puli, a uvršteno je u fond HR-DAPA-850 Bilježnici Rovinja.

Konačna je struktura Fonda sljedeća:

1. Giovanni Paolo De Artusi

1.1. Uredske knjige

- 1.2. Bilježnički akti
- 1.3. Prosvjedi mjenica

2. Guido Becich

- 2.1. Uredske knjige
- 2.2. Bilježnički akti

3. Nicolò Del Bello

- 2.1. Uredske knjige
- 2.2. Bilježnički akti

4. Giuseppe Koller

- 4.1. Uredske knjige
- 4.2. Bilježnički akti

5. Rodolfo Pillat

- 5.1. Uredske knjige
- 5.2. Bilježnički akti
- 5.3. Bilježnički akti među živima
- 5.4. Iskazi posljednje volje
- 5.5. Prosvjedi mjenica
- 5.6. Pohranjene vrijednosti

6. Ferruccio Sansa

- 6.1. Bilježnički akti među živima
- 6.2. Iskazi posljednje volje

PODRUČJE UVJETA DOSTUPNOSTI I KORIŠTENJA

Uvjeti dostupnosti i korištenja

Dostupno sukladno *Zakonu o arhivskom gradivu i arhivima* (NN 105/1997, 64/2000, 65/2009) te *Pravilniku o korištenju arhivskog gradiva* (NN 67/1999).

Uvjeti objavljivanja ili umnožavanja

Dostupno sukladno *Pravilniku o korištenju arhivskog gradiva* (NN 67/1999), *Zakonu o arhivskom gradivu i arhivima* (NN 105/1997) i *Pravilniku o radu čitaonice Državnog arhiva u Pazinu*.

Jezik/pismo u gradivu

Jezik: pretežito talijanski, mjestimično njemački jezik.

Pismo: latinica i mjestimično njemačko kurentno pismo.

Tvarne značajke i tehnički uvjeti

Gradivo je gotovo u potpunosti pisano na papiru strojne proizvodnje, djelomice i na papiru s otisnutim zaglavljem. Čitko je, s mjestimičnim manjim mehaničkim (izgužvanost, poderanost i izderanost rubova) i kemijskim (oksidiranje spajalica prisutnih na aktima nastalima za vrijeme Talijanske uprave) oštećenjima. Pisano je trajnom tintom. Na prozirnem celuloznom nosaču (paus papir) nalaze se uglavnom tlocrti zemljišta koji su bili predmetima ugovora. Gradivo je u Okružnom bilježničkom arhivu tehnički opremljeno u zeleno-plave zaštitne omote – zaštitne mape, na kojima je na naljepnici napisano ime i prezime bilježnika, sadržaj, vremenski raspon i raspon nastanka akata te je na zasebnoj naljepnici otisnut redni broj mape. Kako se radi o kvalitetnoj opremi koja ne šteti nosaču, gradivo je unutar njih, kao pokazatelju prethodne skrbi za gradivo, sređeno te odloženo u arhivske kutije.

PODRUČJE DOPUNSKIH IZVORA

Postojanje i mjesto čuvanja izvornika

Izvornici se čuvaju u Državnom arhivu u Pazinu na spremišnoj lokaciji u Upravnoj zgradi, Vladimira Nazora 3.

Dio gradiva bilježnika Carla Mecchija čuva se u Državnom arhivu u Rijeci.

Dopunski izvori

– HR-DAPA-5 Općina Poreč, 1444-1797, arhivski popis, Tajana Ujčić, Branka Poropat, Pazin, 2004.

– HR-DAPA-914 Bilježnička komora u Puli, 1854-1872, arhivski popis, Iva Grdinić, Pazin, 2009.

– HR-DAPA-244 Okružni sud u Puli, 1868-1947. Fond je osnovno sređen i neobrađen.

– HR-DAPA-802 Zbirka neotvorenih oporuka istarskih bilježnika, 1712/1947, arhivski popis, Ljiljana Radaljac, Pazin, 1994.

– HR-DAPA-250 Kotarski sud u Poreču, 1820-1936. Fond je osnovno sređen i neobrađen.

– HR-DAPA-55 Prefektura Istre u Puli, 1923-1943[1943-1945], sumarni inventar, Jakov Jelinčić, Pazin, 1979.

– HR-DAPA-903 Bilježnički arhiv u Puli, 1645/1954, sumarno-analitički inventar, Iva Grdinić, Pazin, 2009.

– HR-DARI-40 Javni bilježnici Cresa i Lošinja, 1774-1945, (alternativna oznaka JU-32). U Fondu je sadržano gradivo bilježnika Carla Mecchija koji je prema izvorima iz fonda HR-DAPA-903 Bilježnički arhiv u Puli djelovao u Poreču u razdoblju od 1903. do 1921. godine.

Napomena arhivista

1. Gradivo Fonda u potpunosti je popisao, obradio i sredio Markus Leideck.
2. Sadržaj elementa opisa Upravna povijest (ISAD (G), 3.2.2.) na razini opisa Fonda nadopunjen je razrađenijim elementima iz Područja opisa (ISAAR (CPF), 5.2.1.-5.2.8.).
3. Prilikom naručivanja i citiranja gradiva, navodi se signatura i naziv Fonda te oznaka arhivske i tehničke jedinice.

II. ARHIVISTIČKI OPISI NIŽIH RAZINA FONDA

II/1. GIOVANNI PAOLO DE ARTUSI

Signatura	HR-DAPA-540/1.
Naslov	Giovanni Paolo de Artusi
Vrijeme nastanka gradiva	1852/1872
Razina opisa	Serija
Količina i nosač jedinice opisa	8 kutija; 0,76 d/m
Sadržaj	Serija sadrži gradivo nastalo djelovanjem bilježnika po stupanju na snagu Bilježničkog reda (<i>Notariatsordnung</i>) iz 1850. godine naslovljeno uredskim knjigama, bilježničkim aktima te gradivo prosvjedovanja mjenica, koje je nastalo sukladno ranijim odredbama iz razdoblja kada je opseg bilježničkog poslovanja sveden na sastavljanje prosvjeda mjenica.
Plan sređivanja	Gradivo je sređeno unutar triju podserija, poređanih unutar serije prema sljedećem redosljedu: Uredske knjige, Bilježnički akti i Prosvjedi mjenica.

II/1.1. Uredske knjige

Signatura	HR-DAPA-540/1.1.
Naslov	Uredske knjige
Vrijeme nastanka gradiva	1852/1872
Razina opisa	Podserija
Količina i nosač jedinice opisa	1 kutija; 0,08 d/m
Sadržaj	Podserija sadrži tri knjige upisnika bilježničkih akata (<i>repertorio</i>) te imensko abecedno kazalo osoba upisanih u upisnik bilježničkih akata (<i>Indice alfabetico degli atti notarili</i>).

Plan sređivanja

Gradivo je sređeno na način da su na početak podserije stavljeni kronološki poredani upisnici bilježničkih akata, a potom imensko kazalo osoba upisanih u upisnik.

Inventarni popis gradiva podserije:

Signatura	Sadržaj	Vrijeme nastanka gradiva	Napomena	Količina	Broj kutije
1.1.1.	Bilježnički upisnici	1852/1872		3 knjige; 0,06 d/m	1
1.1.2.	Imenska kazala stranaka	1852/1856		1 knjiga; 0,02 d/m	

II/1.2. Bilježnički akti

Signatura HR-DAPA-540/1.2.

Naslov Bilježnički akti

Vrijeme nastanka gradiva 1852/1872

Razina opisa Podserija

Količina i nosač jedinice opisa 7 kutija; 0,66 d/m

Sadržaj Podserija sadrži sve vrste bilježničkih akata: legalizacije potpisa, ovjere prijepisa i izvoda, bračne ugovore, zadužnice, kupoprodajne ugovore, oporuke, kodicile i druge akte.

Plan sređivanja

Gradivo je sređeno kronološki prema neprekidnom tekućem broju od 1 do 3714.

Inventarni popis gradiva podserije:

Signatura	Sadržaj	Vrijeme nastanka gradiva	Napomena	Količina	Broj kutije
1.2.	Bilježnički akti	1852/1855	1/900	7 kutija; 0,66 d/m	2
		1855/1856	901/1400		3
		1856/1857	1401/1900		4
		1857/1860	1901/2400		5
		1860/1863	2401/2900		6
		1863/1866	2901/3400		7
		1866/1872	3401/3714		8

II/1.3. Prosvjedi mjenica

Signatura HR-DAPA-540/1.3.

Naslov Prosvjedi mjenica

Vrijeme nastanka gradiva	1855/1868
Razina opisa	Podserija
Količina i nosač jedinice opisa	1/4 kutije; 0,02 d/m
Sadržaj	Gradivo podserije čine prosvjedi mjenica (<i>pro-testi cambiari</i>) koje bilježnik vodi odvojeno od bilježničkih akata, prema odredbama nastalima prije revitalizacije bilježništva 1850. godine.
Plan sređivanja	Gradivo je sređeno kronološki.

Inventarni popis gradiva podserije:

Signatura	Sadržaj	Vrijeme nastanka gradiva	Napomena	Količina	Broj kutije
1.3.1.	Sastavci prosvjeda mjenica	1855/1868		0,02 d/m	8

II/2. GUIDO BECICH

Signatura	HR-DAPA-540/2.
Naslov	Guido Becich
Vrijeme nastanka gradiva	1872/1876
Razina opisa	Serija
Količina i nosač jedinice opisa	1,5 kutija; 0,13 d/m
Sadržaj	Serija sadrži uredske knjige i bilježničke akte.
Plan sređivanja	Gradivo je sređeno unutar dviju podserija – Uredske knjige i Bilježnički akti.

II/2.1. Uredske knjige

Signatura	HR-DAPA-540/2.1.
Naslov	Uredske knjige
Vrijeme nastanka gradiva	1872/1876
Razina opisa	Podserija
Količina i nosač jedinice opisa	3 knjige; 0,04 d/m
Sadržaj	Podserija sadrži imensko abecedno kazalo stranaka upisanih u upisnik bilježničkih akata (<i>Indice alfabetico del repertorio generale</i>), imensko abecedno kazalo oporučitelja (<i>Indice alfabetico pei testatori</i>) te jedan upisnik bilježničkih akata (<i>repertorio generale</i>).

Plan sređivanja

Gradivo je sređeno na način da je ispod navedeno gradivo uvršteno u niže arhivske jedinice. Na početak podserije stavljen je upisnik bilježničkih akata, potom imensko kazalo stranaka te na kraju podserije kazalo oporučitelja.

Inventarni popis gradiva podserije:

Signatura	Sadržaj	Vrijeme nastanka gradiva	Napomena	Količina	Broj kutije
2.1.1.	Bilježnički upisnici	1872-1876		1 knjiga; 0,02 d/m	9
2.1.2.	Imenska kazala stranaka	1872-1876		1 knjiga; 0,01 d/m	
2.1.3.	Imenska kazala oporučitelja	1872-1876		1 knjiga; 0,01 d/m	

II/2.2. Bilježnički akti

Signatura HR-DAPA-540/2.2.

Naslov Bilježnički akti

Vrijeme nastanka gradiva 1872/1876

Razina opisa Podserija

Količina i nosač jedinice opisa 1 kutija; 0,09 d/m

Sadržaj Podserija sadrži: kupoprodajne ugovore, bračne ugovore, legalizacije potpisa, ovjere prijepisa, oporuke darovanja i druge akte.

Plan sređivanja Gradivo je sređeno kronološki i prema neprekidnom tekućem broju od 1 do 310.

Inventarni popis gradiva podserije:

Signatura	Sadržaj	Vrijeme nastanka gradiva	Napomena	Količina	Broj kutije
2.2.	Bilježnički akti	1872/1876	1/310	0,09 d/m	10

II/3. NICOLÒ DEL BELLO

Signatura HR-DAPA-540/3.

Naslov Nicolò del Bello

Vrijeme nastanka gradiva 1883/1886

Razina opisa Serija

Količina i nosač jedinice opisa 2 i 1/3 kutije; 0,21 d/m

Sadržaj Gradivo serije sadrži uredske knjige i bilježničke akte.

Plan sređivanja Gradivo je sređeno unutar podserija: Uredske knjige i Bilježnički akti na način da su na početak serije stavljene knjige, a potom spisi.

II/3.1. Uredske knjige

Signatura HR-DAPA-540/3.1.

Naslov Uredske knjige

Vrijeme nastanka gradiva 1883/1886

Razina opisa Podserija

Količina i nosač jedinice opisa 1/3 kutije; 0,03 d/m

Sadržaj Podserija sadrži jedan bilježnički upisnik te jedno imensko abecedno kazalo stranaka upisanih u bilježnički upisnik.

Plan sređivanja Gradivo je sređeno na način da je na početak podserije unutar niže jedinice stavljen upisnik bilježničkih akata, a potom unutar zasebne jedinice imensko kazalo stranaka upisanih u upisnik.

Inventarni popis gradiva podserije:

Signatura	Sadržaj	Vrijeme nastanka gradiva	Napomena	Količina	Broj kutije
3.1.1.	Bilježnički upisnici	1883-1886		1 knjiga; 0,02 d/m	11
3.1.2.	Imenska kazala stranaka	1883-1886		1 knjiga; 0,01 d/m	

II/3.2. Bilježnički akti

Signatura HR-DAPA-540/3.2.

Naslov Bilježnički akti

Vrijeme nastanka gradiva 1883/1886

Razina opisa Podserija

Količina i nosač jedinice opisa 2 kutije; 0,18 d/m

Sadržaj Podserija sadrži: kupoprodajne i bračne ugovore, ugovore o zajmu, najmu, napolici, cesiji, darovanja među živima, darovanja po smrti darovatelja, oporuke i druge bilježničke akte.

Plan sređivanja Gradivo je sređeno kronološki, odnosno prema tekućem broju od 1 do 944.

Inventarni popis gradiva podserije:

Signatura	Sadržaj	Vrijeme nastanka gradiva	Napomena	Količina	Broj kutije
3.2.	Bilježnički akti	1883/1884	1/470	0,18 d/m	12
		1884/1886	471/944		13

II/4. GIUSEPPE KOLLER

Signatura	HR-DAPA-540/4.
Naslov	Giuseppe Koller
Vrijeme nastanka gradiva	1886/1902
Razina opisa	Serija
Količina i nosač jedinice opisa	16 kutija; 1,44 d/m
Sadržaj	Gradivo serije čine uredske knjige te bilježnički akti.
Plan sređivanja	Serija je sređena unutar dviju podserija: Uredske knjige i Bilježnički akti na način da su na početak serije najprije stavljene knjige, a potom spisi.

II/4.1. Uredske knjige

Signatura	HR-DAPA-540/4.1.
Naslov	Uredske knjige
Vrijeme nastanka gradiva	1886/1902
Razina opisa	Podserija
Količina i nosač jedinice opisa	1 kutija; 0,11 d/m
Sadržaj	Gradivo se podserije sastoji od dvaju upisnika bilježničkih akata (<i>repertorio</i>), abecednog imenskog kazala ugovornih strana upisanih u upisnike (<i>registro al repertorio</i>) i abecednog kazala oporučitelja (<i>Elenco dei testatori</i>).
Plan sređivanja	Gradivo je sređeno na način da su na početak podserije stavljene kronološki sređeni bilježnički upisnici, zatim abecedno imensko kazalo stranaka i na kraju podserije abecedno kazalo oporučitelja.

Inventarni popis gradiva podserije:

Signatura	Sadržaj	Vrijeme nastanka gradiva	Napomena	Količina	Broj kutije
4.1.1.	Bilježnički upisnici	1892-1902		2 knjige; 0,04 d/m	14
4.1.2.	Imenska kazala stranaka	1886-1902		1 knjiga; 0,04 d/m	
4.1.3.	Imenska kazala oporučitelja	1886-1902		1 knjiga; 0,01 d/m	

II/4.2. Bilježnički akti

Signatura	HR-DAPA-540/4.2.
Naslov	Bilježnički akti
Vrijeme nastanka gradiva	1886/1902
Razina opisa	Podserija
Količina i nosač jedinice opisa	15 kutija; 1,33 d/m
Sadržaj	Podserija sadrži: kupoprodajne i ženidbene ugovore, ugovore o zajmu, najmu, darovanja među živima, legalizacije potpisa, ovjere prijepisa, darovanja po smrti darovatelja, oporuke i druge bilježničke akte.
Plan sređivanja	Gradivo je sređeno kronološki, to jest prema neprekidnom tekućem broju od 1 do 7132.

Inventarni popis gradiva podserije:

Signatura	Sadržaj	Vrijeme nastanka gradiva	Napomena	Količina	Broj kutije
4.2.	Bilježnički akti	1886/1888	1-500	15 kutija; 1,33 d/m	15
		1888/1889	501/1000		16
		1889-1890	1001/1500		17
		1890/1891	1501/2000		18
		1891	2001/2500		19
		1891-1892	2501/3000		20
		1892-1893	3001/3500		21
		1893-1894	3501/4000		22
		1894-1895	4001/4500		23
		1895-1896	4501-5000		24
		1896-1897	5001-5500		25
		1897-1899	5501-6000		26
		1899-1900	6001/6450		27
		1900-1901	6451-6790		28
		1901-1902	6791-7132		29

II/5. RODOLFO PILLAT FÙ ANTONIO

Signatura	HR-DAPA-540/5.
Naslov	Rodolfo Pillat fù Antonio
Vrijeme nastanka gradiva	1921/1941 [1942-1944]
Razina opisa	Serija
Količina i nosač jedinice opisa	20 kutija; 1,9 d/m
Sadržaj	Gradivo stvaratelja čine uredske knjige i bilježnički akti za razdoblje dok je bilježnik djelovao prema austrijskom <i>Bilježničkom redu</i> , potom knjige i spisi za akte među živima i oporuke za razdoblje kad djeluje prema talijanskim odredbama o bilježničkom djelovanju, kao i gradivo nastalo prilikom pohrane vrijednosti te sastavljanja prosvjeda mjenica.
Plan sređivanja	Gradivo serije sređeno je unutar šest podserija na način da je na početak serije stavljeno gradivo dviju podserija (Uredske knjige i Bilježnički akti). Nastalo je djelovanjem za razdoblja dok je stvaratelj u poslovanju primjenjivao <i>Bilježnički red</i> . Potom slijede dvije jedinice: Akti među živima i Oporuke, nastale u skladu s odredbama o poslovanju bilježnika za talijanske uprave, nakon čega su na kraj serije stavljene jedinice oblikovane od gradiva nastalog prilikom sastavljanja prosvjeda mjenica i pohrane vrijednosti stranaka.
II/5.1. Uredske knjige	
Signatura	HR-DAPA-540/5.1.
Naslov	Uredske knjige
Vrijeme nastanka gradiva	1921/1941
Razina opisa	Podserija
Količina i nosač jedinice opisa	3 knjige; 0,04 d/m
Sadržaj	Gradivo se podserije sastoji od jednog upisnika bilježničkih akata (<i>Repertorio</i>), abecednog imenskog kazala stranaka upisanih u upisnik (<i>Indice repertorio</i>), abecednog kazala oporučitelja (<i>Indice dei testamenti</i>).
Plan sređivanja	Gradivo je sređeno na način da je na početak podserije stavljen upisnik bilježničkih akata, zatim

abecedno imensko kazalo stranaka te na kraj podserije abecedno kazalo oporučitelja.

Inventarni popis gradiva podserije:

Signatura	Sadržaj	Vrijeme nastanka gradiva	Napomena	Količina	Broj kutije
5.1.1.	Bilježnički upisnici	1921-1929		1 knjiga; 0,02 d/m	30
5.1.2.	Imenska kazala stranaka	1921-1929		1 knjiga; 0,01 d/m	
5.1.3.	Imenska kazala oporučitelja	1921-1941	Bilježnik koristi isto kazalo za cijeli period djelovanja bez obzira na promjene u spisovodstvu.	1 knjiga; 0,01 d/m	

II/5.2. Bilježnički akti

Signatura	HR-DAPA-540/5.2.
Naslov	Bilježnički akti
Ostali nazivi	<i>Atti notarili</i>
Vrijeme nastanka gradiva	1921/1929
Razina opisa	Podserija
Količina i nosač jedinice opisa	6 kutija; 0,55 d/m
Sadržaj	Podserija sadrži kupoprodajne ugovore, bračne ugovore, ovjere prijepisa, darovanja među živima, darovanja po smrti darovatelja, legalizacije potpisa, ugovore o zajmu, najmu i cesiji, oporuke i druge bilježničke akte.
Plan sređivanja	Gradivo je sređeno kronološki prema tekućem broju od 1 do 2835.

Inventarni popis gradiva podserije:

Signatura	Sadržaj	Vrijeme nastanka gradiva	Napomena	Količina	Broj kutije
5.2.	Bilježnički akti	1921-1924	1-900	6 kutija; 0,55 d/m	32
		1924-1925	901-1450		33
		1925/1926	1451/1805		34
		1926-1927	1806-2150		35
		1927-1928	2151-2499		36
		1928-1929	2500-2835		37

II/5. 3 Akti među živima

Signatura	HR-DAPA-540/5.3.
Naslov	Bilježnički akti među živima
Ostali nazivi	<i>Atti notarili tra vivi</i>
Vrijeme nastanka gradiva	1929/1941 [1942-1944]
Razina opisa	Podserija
Količina i nosač jedinice opisa	14 kutija; 1,21 d/m
Sadržaj	Gradivo se podserije sastoji od četiriju upisnika bilježničkih akata među živima (<i>Repertorio per gli atti tra vivi</i>), abecednog imenskog kazala stranaka upisanih u upisnik (<i>Indice repertorio</i>) te svih vrsta isprava među živima i privatnih akata.

Plan sređivanja

Gradivo je sređeno na način da su unutar podserije oblikovane niže jedinice nazvane Uredske knjige i Isprave i privatni spisi. Uredske su knjige sređene na način da su na početak jedinice uvršteni kronološki sređena četiri bilježnička upisnika, a potom abecedno imensko kazalo stranaka upisanih u upisnik. Isprave i privatni spisi sređeni su kronološki u skladu s tekućim brojevima (1 do 6593).

Inventarni popis gradiva podserije:

Signatura	Sadržaj	Vrijeme nastanka gradiva	Napomena	Količina	Broj kutije
5.3.1.	Uredske knjige	1929-1941 [1942-1943]		5 knjiga; 0,10 d/m	31
5.3.1.1.	Upisnici akata među živima	1929-1941 [1942-1943]		4 knjige; 0,08 d/m	
5.3.1.2.	Imenska kazala stranaka	1929-1941		1 knjiga; 0,02 d/m	
5.3.2.	Isprave i privatni akti	1929-1930	1-150	13 kutija; 1,11 d/m	38
		1930	151-300		39
		1930-1931	301-554		40
		1931-1932	555-772		41
		1932-1933	773-973		42
		1934	974-1137		43
		1935	1138-1302		44
		1936	1303-1424		45
		1936-1937	1425-1658		46
		1938	1659-1839		47
		1939	1840-2043		48
		1940	2044-2278		49
		1941 [1942-1944]	2279-2341		50

II/5.4. Iskazi posljednje volje

Signatura	HR-DAPA-540/5.4.
Naslov	Iskazi posljednje volje
Ostali nazivi	<i>Atti di ultima volontà</i>
Vrijeme nastanka gradiva	1929/1941
Razina opisa	Podserija
Količina i nosač jedinice opisa	1 i 1/10 kutija; 0,11 d/m
Sadržaj	Gradivo se podserije sastoji od jednog upisnika za oporuke (<i>Repertorio per gli atti di ultima volontà</i>) te javnih oporuka (<i>Testamenti publici</i>).
Plan sređivanja	Gradivo je sređeno na način da je na početak podserije u zasebnoj podpodseriji Uredske knjige, uvršten upisnik oporuka (<i>Repertorio per gli atti di ultima volontà</i>), a potom su i kronološki i prema tekućem broju od 1 do 379 u zasebnoj podpodseriji sređene oporuke (<i>Testamenti publici</i>).

Inventarni popis gradiva podserije:

Signatura	Sadržaj	Vrijeme nastanka gradiva	Napomena	Količina	Broj kutije
5.4.1.	Uredske knjige	1929/1941	Kazalo oporučitelja nalazi se unutar jedinice 5.1.3.	0,11 d/m	
5.4.1.1.	Upisnici oporuka	1929/1941		1 knjiga; 0,02 d/m	31
5.4.2.	Oporuke i kodicili	1929/1941	1/379	0,09 d/m	51

II/5.5. Prosvjedi mjenica

Signatura	HR-DAPA-540/5.5.
Naslov	Prosvjedi mjenica
Vrijeme nastanka gradiva	1929-1935
Razina opisa	Podserija
Količina i nosač jedinice opisa	1/10 kutije; 0,01 d/m
Sadržaj	Gradivo serije čini jedan upisnik za prosvjede mjenica.
Plan sređivanja	Gradivo je sređeno unutar jedinstvene podpodserije Upisnici za prosvjede mjenica.

Inventarni popis gradiva podserije:

Signatura	Sadržaj	Vrijeme nastanka gradiva	Napomena	Količina	Broj kutije
5.5.1.	Upisnici za prosvjede mjenica	1929-1935		1 knjiga; 0,01 d/m	31

II/5.6. Pohranjene vrijednosti

Signatura	HR-DAPA-540/5.6.
Naslov	Pohranjene vrijednosti
Vrijeme nastanka gradiva	1925.1941
Razina opisa	Podserija
Količina i nosač jedinice opisa	2 knjige; 0,02 d/m
Sadržaj	Gradivo podserije sastoji se od dvaju upisnika pohranjenih ili preuzetih vrijednosti.
Plan sređivanja	Gradivo je sređeno kronološki unutar jedinstvene podpodserije Upisnici pohranjenih vrijednosti.

Inventarni popis gradiva podserije:

Signatura	Sadržaj	Vrijeme nastanka gradiva	Napomena	Količina	Broj kutije
5.6.1.	Upisnici pohranjenih vrijednosti	1925-1929		2 knjige; 0,02	31
		1937-1929			

II/6. FERRUCCIO SANSA

Signatura	HR-DAPA-540/6.
Naslov	Ferruccio Sansa
Vrijeme nastanka gradiva	1943/1944 [1947]
Razina opisa	Serija
Količina i nosač jedinice opisa	1 kutija; 0,1 d/m
Sadržaj	Gradivo sadrži uredske knjige i spise – akata među živima i iskaza posljednje volje.
Plan sređivanja	Gradivo je sređeno unutar dviju podserija: Bilježnički akti među živima i Oporuke.

II/6.1. Bilježnički akti među živima

Signatura	HR-DAPA-540/6.1.
Naslov	Bilježnički akti među živima

Ostali nazivi	<i>Atti notarili tra vivi</i>
Vrijeme nastanka gradiva	1943/1944 [1947]
Razina opisa	Podserija
Količina i nosač jedinice opisa	1 kutija; 0,08 d/m
Sadržaj	Gradivo se podserije sastoji od dvaju upisnika bilježničkih akata među živima i isprava i privatnih akata.
Plan sređivanja	Gradivo je sređeno na način da su na početak podserije stavljeni kronološki sređeni upisnici (<i>Repertorio per gli atti tra vivi</i>), a slijede prema tekućem broju od 1 do 212 sređeni akti (<i>Atti tra vivi</i>).

Inventarni popis gradiva podserije:

Signatura	Sadržaj	Vrijeme nastanka gradiva	Napomena	Količina	Tehnička jedinica
6.1.1.	Uredske knjige	1943-1944 [1947]			52
6.1.1.1.	Upisnici akata među živima	1943-1944 [1947]		2 knjige; 0,01 d/m	
6.1.2.	Isprave i privatni akti	1943-1944	1/212	0,07 d/m	

II/6.2. Iskazi posljednje volje

Signatura	HR-DAPA-540/6.2.
Naslov	Iskazi posljednje volje
Ostali nazivi	<i>Atti di ultima volontà</i>
Vrijeme nastanka gradiva	1943/1944
Razina opisa	Podserija
Količina i nosač jedinice opisa	1 knjiga, 1 svežnjić; 0,02 d/m
Sadržaj	Gradivo se podserije sastoji od jednog upisnika za oporuke i od oporuka.
Plan sređivanja	Na početak je podserije u zasebnu nižu jedinicu stavljen jedan upisnik oporuka (<i>Repertorio per gli atti di ultima volontà</i>), a potom u zasebnu jedinicu oporuke i kodicili sređeni kronološki prema tekućem broju od 1 do 50.

Inventarni popis gradiva podserije:

Signatura	Sadržaj	Vrijeme nastanka gradiva	Napomena	Količina	Tehnička jedinica
6.2.1.	Uredske knjige	1943/1944		0,02 d/m	52
6.2.1.1.	Upisnici oporuka	1943-1944		1 knjiga 0,01 d/m	
6.2.2.	Oporuke	1943/1944	1/50	0,01 d/m	

III. KONTROLA OPISA**Oznaka zapisa/oznaka ustanove**

HR DAPA ObP-540/SI-1.2

Pravila i konvencije

1. ISAD (G) Opća međunarodna norma za opis arhivskoga gradiva, Hrvatski državni arhiv, 2. izd. (hrv. prijevod), Zagreb, 2001.

2. ISAAR (CPF) Međunarodna norma arhivističkog normiranog zapisa za pravne i fizičke osobe te obitelji, 2. izd. (hrv. prijevod), Hrvatski državni arhiv, Zagreb, 2006.

Status

Važeći.

Razina podrobnosti

Arhivistički je opis cjelovit na razini Fonda, djelomičan na razini nižih jedinica.

Nadnevci nastanka, izmjena ili brisanja

Nacrt obavijesnog pomagala izrađen je u siječnju 2010., prva verzija za potrebe polaganja stručnog ispita izrađena je u rujnu iste godine. U ožujku 2012. pristupilo se izmjenama obavijesnog pomagala, koje je dovršeno u svibnju iste godine.

Izvori

1. BEUC, Ivan, *Istarske studije: osnovni nacionalni problemi istarskih Hrvata i Slovenca u drugoj polovini XIX i početkom XX stoljeća*, Sveučilišna naklada Liber, Zagreb, 1975.

2. CRNKOVIĆ, Goran, »Administrativno-teritorijalno ustrojstvo upravnih i sudbenih oblasti u Istri u vrijeme njene političke integracije 1797-1825«, u: *Problemi sjevernog Jadrana*, sv. 6, Zagreb, 1988., str. 189 – 227.

3. ISTI, »Administrativno-teritorijalno ustrojstvo upravnih i sudbenih oblasti u Istri 1797-1825. godine i mijene na Poreštini«, u: *Zbornik Poreštine 2*, Poreč, 1987., str. 187 – 196.

4. KLEN, Danilo, *Statuti urbari notari*, Katalog izložbe, Historijski arhiv Rijeka, Rijeka, 1968.

5. PAPPAFAVA, Vladimiro, *Manuale illustrativo dell'ordinamento notarile Austriaco*, Innsbruck, Libreria Accademica Wagneriana, 1880.

6. STULLI, Bernard, *Istarsko okružje 1825-1860: I. dio, upravni sustav – demografske prilike – gospodarska struktura*, Posebna izdanja historijskih arhiva u Rijeci i Pazinu 8, Pazin – Rijeka, 1984.

Napomene o održavanju

Obavijesno pomagalo izradio Markus Leideck.

SAŽETAK

HR-DAPA-540 Bilježnici Poreča 1852/1944 [1947] Sumarni inventar

Višestoljetna tradicija bilježništva na tlu Istre prekinuta je 1821. primjenom austrijske odredbe o sužavanju opsega bilježničkog poslovanja isključivo na razinu sastavljanja prosvjeda mjenica iz 1781. godine. Pravilnikom iz 1850. u Habsburškoj Monarhiji pristupilo se revitalizaciji bilježništva proširujući opseg djelatnosti bilježnika, čime im je omogućeno djelovanje u opsegu prije 1821. godine. U ovom periodu, po uzoru na francuski *Loi contenat organisation du notariat*, bilježnici su bili dužni voditi neprekinut tekući broj spisa u cijelom vremenu djelovanja unutar jednog bilježničkog kotara te pripadajuće uredske knjige – upisnike i kazala. Nakon sloma Austro-Ugarske 1918. godine, Kraljevina Italija zadržava austrijski bilježnički sustav do 1929. godine kada na područje Istre primjenjuje talijanski zakon o bilježništvu iz 1913. godine koji ostaje na snazi do kraja Drugog svjetskog rata. U ovom razdoblju bilježnici vode zaseban tekući broj za isprave među živima i zaseban za oporuke te također razdvojene uredske knjige.

U arhivskom fondu 540 Državnog arhiva u Pazinu Bilježnici Poreča sačuvano je gradivo šestorice bilježnika koji djeluju od 1852. do 1944. godine. Fond je sreden na način da gradivo svakog pojedinog bilježnika tvori zasebnu cjelinu unutar koje su oblikovane niže arhivske jedinice.

SUMMARY

HR-DAPA-540 Notaries of Poreč 1852/1944 [1947] Summary Inventory

The centuries-long tradition of notaryship on the territory of Istria was terminated in 1821 pursuant to the Austrian Decree regarding the narrowing down of the scope of notarial activities exclusively to the level of drafting protests of a bill adopted in 1871. Following a Regulation adopted in 1850 in the Habsburg Monarchy the revitalization of notaryship was initiated and the scope of the activities of notaries was extended to reinstate the scope of activities before 1821. In this period, at the example of the French *Loi contenat organisation du notariat*, notaries had to keep a continuous number of documents throughout the period of activity of one notarial district together with the accessory office records – registers and indices. After the fall of the Austro-Hungarian Empire in 1918, the Kingdom of Italy retained the Austrian notarial system until 1929, when the 1913 Italian Notary Act entered into force in Istria and remained in force until the end of World War II. In this period notaries kept a separate current number for documents among living and a separate number for wills. They also kept separate office records.

The Archives Fond No. 540 of the State Archives in Pazin, Notaries of Poreč, was produced by six notaries active between 1852 and 1944. The fond was arranged in the way

that the archives belonging to each of the notaries makes a separate unit within which subunits were formed.

RIASSUNTO

HR-DAPA-540 Notai di Parenzo 1852/1944 [1947] Inventario sommario

La tradizione plurisecolare del notariato sul territorio dell'Istria fu interrotta nel 1821 con l'applicazione della disposizione austriaca sulla riduzione dell'ambito delle attività del notariato esclusivamente al livello della stesura degli atti di protesto cambiario del 1781.

Con il Regolamento del 1850 nell'Impero degli Asburgo si passò alla rivitalizzazione del notariato allargando l'ambito delle attività del notaio, che rese possibile l'attività nell'ambito risalente al periodo anteriore all'anno 1821. In quel periodo, secondo il modello del francese *Loi contenat organisation du notariat*, i notai avevano l'obbligo di tenere il numero ininterrotto di registrazione degli atti durante tutto il periodo dell'attività all'interno di un distretto notarile e i corrispettivi libri dell'ufficio – registri e indici. Dopo la caduta dell'Impero Austro-Ungarico, nel 1918, il Regno d'Italia conserva il sistema notarile austriaco fino all'anno 1929 quando sul territorio dell'Istria applica la legge italiana sul notariato del 1913 che rimane in vigore fino alla fine della Seconda guerra mondiale. In quel periodo i notai tengono in evidenza separatamente i numeri di registrazione per gli atti tra i viventi e, dall'altra parte i numeri per i testamenti e corrispettivamente separati i registri dell'ufficio.

Nel fondo archivistico 540 dell'Archivio di Stato di Pisino Notai di Parenzo è conservato il materiale archivistico di sei notai che operavano tra il 1852 ed il 1944. Il fondo è stato ordinato nel modo in cui il materiale archivistico di ogni singolo notaio rappresenta un'unità a parte all'interno delle quali sono formate unità archivistiche inferiori.